บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

การพัฒนาประเทศไทยให้บรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริงนั้นจะต้องพัฒนาคน ซึ่งคนส่วนใหญ่ของประเทศจำนวน ร้อยละ 81.2 อาศัยอยู่ในชุมชนชนบท (โฆษิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์, 2533 : 6-7) ดังนั้นคุณภาพของคนในชนบทจะเป็นตัวกำหนดและเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศ

รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยจึงพยายามที่จะพัฒนาชนบทให้มีความเจริญประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534 : 179) ได้มีนโยบายที่จะแก้ไขปัญหาพื้นฐานสำคัญในชนบท อันได้แก่ ปัญหาความยากจน ความเจ็บป่วย ความไม่รู้ ซึ่งมีความสัมพันธ์โยงใยกันเป็นลูกโซ่มาโดยตลอด ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สนับสนุนการดำเนินงานตามแผนเพื่อพัฒนาประเทศให้ทั่วถึงทั้งในเมืองและชนบท แต่ผลปรากฏว่าช่องว่างระหว่างการพัฒนา ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคมของคนในเมืองและในชนบทยิ่งเพิ่มทวีขึ้น คนในชนบทประสบปัญหาความทุกข์ยากในการทำมาหากิน ละทิ้งถิ่นฐานย้ายเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ เมืองใหญ่และต่างประเทศมากขึ้น สังคมชุมชนชนบท ระบบครอบครัวล่มสลาย ศีลธรรมจรรยาเสื่อมลง ในหมู่บ้านมีแต่เด็กและคนชรา การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาจึงไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร (ประสาน มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ, 2533 : 10)

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529) ถึงฉบับที่ 7 (2536-2539) จึงได้กำหนด

แนวทางในการพัฒนาชนบทแนวใหม่ขึ้นคือไม่ได้มองเพียงแต่ผลผลิตและรายได้ของประเทศเป็นสำคัญ หากแต่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับตัวคนเป็นหลัก

ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการได้สำนึกในภาระกิจอันสำคัญนี้ โดยถือว่าการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้านั้น ก่อนอื่นจะต้องพัฒนาคนและการพัฒนาคน ต้องพัฒนาด้านการศึกษาจึงได้เน้นการพัฒนาคนในชนบทเพื่อให้มีคุณภาพในเรื่องต่อไปนี้

1) ให้มีความรู้พื้นฐาน เพื่อนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ตามความต้องการของแต่ละบุคคล แต่ละครอบครัวตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น

2) ให้มีความรู้ ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบของพลเมืองดี มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความหวงแหนแผ่นดินถิ่นเกิด

3) ให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสุขภาพอนามัย ป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ การบำรุงรักษาสุขภาพอนามัยให้สมบูรณ์

4) ให้มีความรู้ ความเข้าใจกระบวนการพัฒนาชนบท และมีเจตคติที่ดีต่องานพัฒนาชนบทของรัฐบาล รู้จักใช้และบำรุงรักษาถาวรวัตถุและสาธารณสมบัติให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528 : 35)

ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้กรมต่าง ๆ ในสังกัดจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อรับนโยบายดังกล่าว โดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนตระหนักดีว่าการพัฒนาชนบทในกลุ่มพี่น้องชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามน่าจะเป็นกลไกหลักสำคัญประการหนึ่งที่เป็นผู้นำ เป็นแบบอย่างและเป็นแหล่งวิทยาการในการพัฒนา เพราะเป็นสถานศึกษาที่พี่น้องชาวไทยมุสลิมในท้องถิ่นให้ความเชื่อถือและศรัทธามาก อันสืบเนื่องจากความผูกพันการนำหลักการทางศาสนามาเป็นธรรมนูญแห่งชีวิตของผู้คนในสังคม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจึงอนุมัติให้

สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 และวิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดยะลา ร่วมกันดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการพัฒนาชนบทในเขตการศึกษา 2 โดยเริ่มดำเนินงานครั้งแรกในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530-2534) ปีงบประมาณ 2531 จนถึงปีงบประมาณ 2534 มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ 21 โรงเรียน และเพิ่มขึ้นอีก 4 โรงเรียนในปีงบประมาณ 2535 รวมโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมดจนถึงปัจจุบันมี 25 โรงเรียน

การดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตการศึกษา 2 ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2531 จนถึงปัจจุบันประสบปัญหาอุปสรรคหลายอย่าง อาทิบางโรงเรียนไม่พร้อมที่จะเข้าโครงการ การดำเนินงานแต่ละโครงการมักจะล้มเหลว บางโครงการที่โรงเรียนดำเนินงานมีผลไปถึงชาวบ้าน และผู้ปกครองน้อยมาก (พิสุทธิ์ บุญเจริญ, 2536 : 40) มีโรงเรียนบางโรงเรียนที่ผู้บริหารไม่สนับสนุนโครงการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดยะลา, 2533 : 41) จึงทำให้การดำเนินงานส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน ไม่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาหาคำตอบว่าผลการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชนอยู่ในระดับใด และมีคุณลักษณะของครูด้านใดบ้างที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชนพร้อมทั้งศึกษาว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชนอย่างไรบ้างเพื่อนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานตามโครงการดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และจะเป็นแนวทางในการป้องกันปัญหาอันจะเกิดแก่การดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชนของโรงเรียนอื่น ๆ ที่จะดำเนินงานโครงการนี้ในโอกาสต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงคุณลักษณะของครูที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชนในเขตการศึกษา 2 ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. โรงเรียนชุมชน
2. การจัดโรงเรียนเพื่อเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมาเป็นโรงเรียนชุมชน
4. โครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน
5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. โรงเรียนชุมชน

1.1 ความหมาย

ได้มีผู้ให้ความหมายของโรงเรียนชุมชนไว้หลายทัศนะ อาทิ ไบแรมและเวนาริช (Byram and Wenrich, 1956 : 4)กล่าวว่า โรงเรียนชุมชนเป็นโรงเรียนที่ใช้ทรัพยากรและประชากรเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการศึกษา เพื่อยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนให้สูงขึ้น ซึ่งใกล้เคียงกับความคิดของฮันนาและนัสลันด์ (Hanna and Nasland, 1953 : 51) ที่ว่าโรงเรียนชุมชนเป็นโรงเรียนที่บริการนักเรียนในวัยเรียนและบริการชุมชนด้วย ตลอดจนพยายามแสวงหาทรัพยากรและพัฒนาแหล่งทรัพยากรในชุมชนมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในโรงเรียน

ส่วนคณะกรรมการศึกษาขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 1949 : 33) ให้ความหมายว่าโรงเรียนชุมชน คือ สถาบันซึ่งมีสภาวะและหน้าที่ส่งเสริมความเจริญแก่เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ให้สามารถทำหน้าที่ที่ดีของชุมชน และโอลเซน (Olsen, 1958 : 11)ให้ความหมายเพิ่มเติมว่าโรงเรียนชุมชนเป็นโรงเรียนที่วางจุดมุ่งหมายให้เป็นไปตามความต้องการของคนในชุมชนและพยายามสร้างหลักสูตรให้ตรงกับปัญหาชีวิตความเป็นอยู่และเหมาะสมกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของชุมชน นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาของไทย ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนชุมชนอย่างเช่น สงัด อุทรานันท์ (2521 : 62) กล่าวว่าโรงเรียนชุมชนเป็นโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้บุคคลทุกเพศ ทุกวัย ได้มีโอกาสศึกษาและรับบริการของโรงเรียนโดยเท่าเทียมกัน ส่วนดารา ทีปะปาล (2521 : 149)ได้สรุปความหมายของโรงเรียนชุมชนไว้ดังนี้

1) เป็นโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อคำนึงถึงประโยชน์ของท้องถิ่น

2) เป็นโรงเรียนที่ดำเนินงานตามทฤษฎีว่าทุก ๆ คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางนโยบายของโรงเรียน

3) เป็นโรงเรียนที่จัดโครงการสอนตามความต้องการของชุมชน ซึ่งความต้องการเหล่านี้ต้องเป็นที่ยอมรับว่าเป็นความต้องการที่จำเป็นจริง ๆ

4) เป็นโรงเรียนที่อุทิศเวลาให้กับการศึกษา

จากคำนิยามข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า โรงเรียนชุมชน คือโรงเรียนที่บริการด้านต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของชุมชนนอกเหนือจากการสอนวิชาการตามปกติ

1.2 ลักษณะของโรงเรียนชุมชน

โรงเรียนชุมชนควรมีลักษณะดังนี้ (ทวี ทิมขำ, 2530 : 7)

1) ให้การศึกษาแก่เยาวชน เพื่อให้เยาวชนเหล่านั้นได้มีความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานเบื้องต้นของกิจกรรมของชีวิต

2) เสาะแสวงหาเพื่อเพิ่มพูนความเป็นประชาธิปไตยให้แก่ชีวิตทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนซึ่งมีการร่วมแสดงความคิดเห็นโดยมีโครงการเกี่ยวข้องถึงนักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียนและกลุ่มของชุมชน

3) กิจกรรมทางการศึกษาที่โรงเรียนชุมชนจัดขึ้นจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (มงคล ศรีไพรวรรณ, 2515: 103)

4) เป็นศูนย์กลางการบริการสำหรับประชาชน

5) ใช้ทรัพยากรทุกอย่างในชุมชนเพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน

6) ให้ความรู้แก่ครูในอันที่จะเป็นผู้นำของชุมชนนั้น ๆ

การที่โรงเรียนชุมชนทำหน้าที่บริการด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของชุมชน นั่นคือ โรงเรียนชุมชนเป็นสื่อกลางในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะโรงเรียนชุมชนมีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นได้ และพยายามจัดการศึกษาให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถในด้านอาชีพ จัดเนื้อหาวิชาให้สนองความต้องการของชุมชน โดยเนื้อหาวิชาควรมีทั้งความรู้ทางด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพ และความรู้ทั่วไปที่จะส่งเสริมจริยศึกษา ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมอันดี

การจัดโรงเรียนชุมชนเพื่อเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนที่กล่าวมานี้ เสาวนีย์ เสนาสุ (2529 : 30) กล่าวว่าสามารถพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ช่วยให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยเป็นคนที่มีคุณภาพ รู้จักช่วยเหลือตนเองและร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่นของตนให้ดีขึ้น มีรายได้และมีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น อันจะมีผลกระทบไปถึงการพัฒนาประเทศไทยส่วนรวมได้ ดังนั้นโรงเรียนชุมชนจึงควรมีลักษณะเป็นโรงเรียนเปิดโอกาสแก่ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการช่วยจัดการศึกษา อำนวยความสะดวกแก่ชุมชน กิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนชุมชนต้องเกี่ยวข้องกันทั้งเด็กและผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมด้านการศึกษาและวัฒนธรรม ตลอดจนพยายามใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ด้านการศึกษาให้มากที่สุด (อภิรัต ชินบุตร, 2522 : 27-29)

1.3 บทบาทของโรงเรียนชุมชนต่อการพัฒนาชุมชน

บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียนชุมชนในการพัฒนาชุมชนนั้นมีหลายแนวทาง แล้วแต่ความพร้อมของโรงเรียนและสภาพความต้องการของท้องถิ่นโดยทั่วไป และโรงเรียนสามารถมีบทบาทได้ 2 ทางคือ (เสาวนีย์ เสนาสุ, 2529 : 144)

1) บทบาททางอ้อม โดยให้นักเรียนเป็นตัวเชื่อมโยงหรือเป็นสื่อกลางระหว่างบ้านกับโรงเรียน กล่าวคือ เด็กจะนำความรู้ความคิดและเจตคติต่าง ๆ ที่ได้รับจากโรงเรียนไปถ่ายทอดให้กับผู้ปกครองของตน โรงเรียนมีเป้าหมายและวิธีการในการพัฒนาอย่างไรก็ถ่ายทอดและฝึกฝนให้นักเรียนปฏิบัติจนเคยชินแล้วนำไปใช้ที่บ้าน เมื่อผู้ปกครองเห็นดีเห็นงามหรือรู้ว่ามีประโยชน์ก็จะปฏิบัติตามและเผยแพร่ต่อ ๆ กันไป

2) บทบาททางตรง การจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยให้มีทั้งเด็กและผู้ใหญ่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนอย่างทั่วถึง ทั้งกิจกรรมในหลักสูตร และกิจกรรมที่สนองความต้องการของชุมชน เช่น การที่โรงเรียนร่วมมือกับบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ทำการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนหรือดำเนินงานตามโครงการเพื่อแก้ปัญหานั้น ๆ การร่วมมือกับสถานประกอบการหรือหน่วยธุรกิจในการฝึกอาชีพแก่เยาวชน การติดต่อประสานงานกับคนในชุมชน การเผยแพร่ความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อให้คนในชุมชนนำไปใช้ในการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นโดยยึดหลักเกณฑ์ที่ว่าให้ประชาชนรู้จักช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด โรงเรียนหรือครูเพียงแต่ให้ข้อคิดคำแนะนำและเข้าร่วมในกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนเท่านั้น

โรงเรียนทั่วไปอาจใช้แนวทางที่หนึ่งในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนส่วนรวม สำหรับโรงเรียนชุมชนก็จะมีลักษณะการดำเนินงานตามแนวทางที่สอง เพราะสามารถมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนโดยตรง ดังนั้นการจัดโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้เป็นโรงเรียนชุมชน ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เจริญขึ้น

2. การจัดโรงเรียนเพื่อเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชน

จากแนวคิดและความเชื่อที่ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะนำความเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนามาสู่ประชาชนอย่างได้ผลและยั่งยืนที่สุด และจากแนวคิดการดำเนินงานพัฒนาชนบทของกระทรวงศึกษาธิการที่ให้สถานศึกษาและศาสนสถานเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชนบท สถาบันการศึกษาหรือโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนชนบทเป็นสถาบันที่มีความพร้อมหลายประการ สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์หรือเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชนบท ปรีชา เศรษฐธร (2527 : 19) กล่าวว่าไม่ว่าโครงการพัฒนาชุมชนใด ๆ หากโรงเรียนและท้องถิ่นมาร่วมมีบทบาทแล้ว ก็ย่อมมีโอกาสประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้เพราะ

1) โรงเรียนเป็นแหล่งพัฒนาคนให้แก่ชุมชน ตามกระบวนการสังคมกรณ์ (Socialization) เป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญ ในการเปลี่ยนแปลงคนให้มีพฤติกรรมตามความต้องการของชุมชน

2) โรงเรียนเป็นแหล่งวิชาการสาขาต่าง ๆ มีครูที่มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาต่าง ๆ มากพอที่จะอำนวยความสะดวกเกื้อกูลชุมชนได้

3) โรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆของชุมชนแก่เยาวชนและยังช่วยบำรุงรักษาอีกด้วย

4) โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชน มีอาคารและบริเวณพอที่จะเป็นที่ประชุมจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนได้

5) โรงเรียนและชุมชนมีจุดหมายเดียวกัน คือ ต้องการพัฒนาคนให้สมบูรณ์และดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างมีคุณภาพและเป็นปกติสุข

จะเห็นได้ว่าโรงเรียนนั้นมีศักยภาพเพียงพอที่สามารถจะเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมการศึกษาในชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตามที่พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ (2521 : 26) กล่าวได้ว่า

1) เพื่อเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการที่จะให้ประชาชนแสวงหาความรู้และใช้บริการต่าง ๆ ของโรงเรียน

2) เพื่อต้องการกระตุ้นและจูงใจให้ประชาชนรู้จักปฏิบัติในด้านอนามัย เกษตร คหกรรม อุตสาหกรรมในครอบครัว สวัสดิการสังคม ทั้งนี้เพื่อยกฐานะเศรษฐกิจของประชาชนให้ดีขึ้น

3) เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนร่วมมือกันพัฒนาชุมชนของตนเอง

4) เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย

5) เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการวางแผนนโยบาย โครงการสอน ร่วมงาน ร่วมกิจกรรมของโรงเรียนให้มากขึ้น

6) เพื่อทำงานที่เป็นผู้นำให้กับชุมชนในการทำงานโดยอาศัยข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชนเป็นพื้นฐาน

7) เพื่อกระตุ้นให้เกิดการวางแผนในชุมชน

8) เพื่อร่วมมือปรับปรุงโครงการศึกษาของหน่วยงานอื่น ๆ ในชุมชนและจังหวัดให้เกิดผลดีต่อประชาชนในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

9) เพื่อรับผิดชอบในกิจกรรมของชุมชนที่มีขึ้น เช่นงานประจำปีตามประเพณี

10) เพื่อดำเนินการสอนและการบริการชุมชนให้เป็นไปตามความต้องการของทุกคนในชุมชน

11) เพื่อส่งเสริมขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน

12) เพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์

13) เพื่อให้ประชาชนในชุมชนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพโดยสุจริต

เมื่อพิจารณาถึงการพัฒนาชุมชนโดยใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางและโดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เป็นโรงเรียนที่กระจายอยู่เกือบทั่วทุกพื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โรงเรียนประเภทนี้จึงเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับประชาชนในเขตชนบท

และประชาชนในชนบทให้ความไว้วางใจมากโดยเฉพาะชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม

นอกจากนี้แล้วครูที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นบุคลากรที่ได้รับการศึกษาสูง ยังเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชนในชุมชน จึงสามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจไปสู่ประชาชนได้ดี ด้วยเหตุนี้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจึงเป็นศูนย์กลางของชุมชน ซึ่งแนวปฏิบัติดังกล่าวได้ปรากฏอยู่ในรูปของโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบว่าผลของการดำเนินงานตามโครงการอยู่ในระดับใด จะมีแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จของโครงการ

3. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน

โรงเรียนชุมชนเป็นก้าวใหม่ในวงการศึกษาของประเทศไทยเพื่อเป็นศูนย์กลางที่จะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่น เพราะโรงเรียนชุมชนจะเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรม คุณธรรม ซึ่งก่อให้เกิดค่านิยมของสังคมขึ้นในชุมชน ส่วนใหญ่จะเริ่มต้นที่โรงเรียนจากเยาวชนไปสู่ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนทั่วไปเพราะในการดำเนินงานของโรงเรียนชุมชนนั้นใช้วิธีการตามระบอบประชาธิปไตย

โรงเรียนสามารถอำนวยความสะดวกและแนะนำประชาชนเพื่อการกินดีอยู่ดี แนะแนวทางในการสร้างเสริมด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมืองโดยได้สัดส่วนกัน เป็นวิธีการพัฒนาชุมชนด้วยการให้การศึกษาแบบรวม ๆ เพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่นตามแบบประชาธิปไตย หรืออาจจะเรียกโรงเรียนแบบนี้ว่าเป็นโรงเรียนเพื่อชุมชนโดยชุมชน (สมศักดิ์ ศรีมาโนชน์, 2523 : 76)

ชุมชน (Community) ซึ่งเป็นที่ตั้งของสถาบันต่าง ๆ รวมอยู่มากมายไม่ว่าจะเป็นสถาบันทางการศึกษา ศาสนา เศรษฐกิจและสถาบันทางการเมือง เพราะประกอบด้วยลักษณะสำคัญ คือ คณะบุคคล เป้าหมาย และมีระเบียบข้อบังคับ เมื่อเป็นเช่นนี้การแสวงหาแนวทางเพื่อให้โรงเรียนได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับองค์กรสถาบันอื่นภายในชุมชน จึงเป็นสิ่งจำเป็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีปัญหาชนกลุ่มน้อย ที่มีความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม การจัดการศึกษาที่เหมาะสมนั้น จะเป็นแนวทางหนึ่งที่นำไปสู่การบูรณาการรวมหน่วยของประเทศไทยได้(ประเสริฐ แย้มกลิ่นฟุ้ง, 2522 : 114-115)

เมื่อพิจารณาถึงหน้าที่ของสถาบันการศึกษาแล้ว พอจะกล่าวได้ว่าประกอบด้วยหน้าที่หลัก 4 ประการ คือ (David Popenoe, 1980 : 373-377)

1) การสังคมกรณ์ (Socialization) ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปแต่ละสังคมในที่นี้หมายถึง การให้ความรู้และทักษะ

2) การควบคุมสังคม (Social Control) หมายถึงการสอนเกี่ยวกับค่านิยม ปทัสถาน ตลอดถึงพยายามให้ผู้เรียนปฏิบัติตามกฎและระเบียบของชุมชน

3) การพยายามธำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของท้องถิ่น

4) เตรียมสร้างนวกรรมและการเปลี่ยนแปลงให้กับสังคม

หน้าที่ดังกล่าวข้างต้นนั้นเมื่อพิจารณาในลักษณะของโรงเรียนและสถาบันการศึกษาโดยทั่วไปแล้วก็ไม่เป็นปัญหาหรือข้อสงสัยแต่อย่างใด แต่เมื่อกลับมาพิจารณาถึงสภาพความเป็นจริงของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามโดยเฉพาะในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วจะเห็นได้ว่าโรงเรียนดังกล่าวนี้กำเนิดขึ้นมาโดยพื้นฐานทางศาสนาอิสลามเป็นสำคัญ อันเกี่ยวพันไปถึงวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมโดยตลอด เพราะฉะนั้นการทำหน้าที่ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจึงประกอบด้วยการทำหน้าที่ทางศาสนาควบคู่กันไปกับหน้าที่ทางการศึกษาในเวลาเดียวกัน

หน้าที่ของศาสนาจะมีลักษณะดังต่อไปนี้ (Kenkel, 1980 :309)

1) หน้าที่ทางสังคม (Social Functions)

1.1) เสริมสร้างค่านิยมที่ดีให้กับสังคม

1.2) ยับยั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1.3) ร่วมในการเปลี่ยนแปลง (Working for change) ศาสนาเองบางครั้งก็มีบทบาทอยู่เบื้องหลังการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้วยเช่นกัน

2) หน้าที่ต่อบุคคล (Personal Function)

2.1) ทำให้คนเรามีความสุข สงบ

2.2) ทำให้คนเรามีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

เมื่อพิจารณาถึงหน้าที่ของสถาบันการศึกษา และสถาบันทางศาสนาแล้วจะเห็นได้ว่า มีความสอดคล้องต้องกันในเป้าหมาย แม้จะแตกต่างกันบ้างในวิชาการนั่นคือต่างมุ่งที่จะสร้างความสงบความเจริญในทางที่ดีที่เหมาะสมให้กับสังคมเป็นสำคัญ

ดังนั้น ในการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชนจึงนับเป็นนิมิตหมายอันดีของการศึกษาในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่แสดงถึงความพยายามของรัฐบาล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนประชาชนในท้องถิ่นเพื่อสร้างความเจริญและความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นภายในภูมิภาคซึ่งเคยมีแต่ความสับสนเกิดขึ้นอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเมือง แต่อย่างไรก็ตามจากสถาบันการศึกษาที่เรียกกันว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนี้มีความสัมพันธ์ในหน้าที่ระหว่างศาสนาและการศึกษา จึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะละเอียดอ่อนในการที่จะดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใด ๆ เกี่ยวกับสถาบันดังกล่าว

3) ชุมชน (Community) ในทัศนะของอิสลาม

จากรากฐานทางศาสนาที่ชาวมุสลิมทั้งมวลยึดมั่นตามแนวทางในโองการพระคัมภีร์อัล-กุรอาน นั้นพอจะแสดงให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของชุมชนมุสลิมได้ดังนี้ (เสรี พงศ์พิศ, 2524 : 170)

1) ชุมชนมุสลิมมีบูรณภาพโดยหลักการของศาสนา นั่นคือพฤติกรรมทุกด้านของมุสลิมมีรากฐานมาจากศาสนา ไม่ว่าจะเป็นด้านใดเช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษา เป็นต้น

2) ความเสมอภาค พิจารณาในแง่ที่ว่ามุสลิมไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มชนล้วนอยู่ภายใต้ข้อบังคับของบทบัญญัติทางศาสนา ไม่มีใครหรือกลุ่มใดสามารถละเมิดสิทธิของบุคคลหรือกลุ่มที่ได้รับการรับรองจากศาสนบัญญัติ

3) มุสลิมมีเอกภาพและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในเป้าหมายของการดำเนินชีวิตตามที่อัลลอฮ์ทรงกำหนด เป้าหมายสูงสุดของชุมชนและปัจเจกบุคคลคือความสุขในการดำเนินชีวิตทั้งโลกนี้และโลกหน้า

4) ชุมชนจะต้องมีพลังที่สามารถค้ำจุนให้อยู่รวมกันอย่างสงบสุข อันได้แก่

4.1) ความเชื่อความศรัทธาที่มีต่ออัลลอฮ์เพียงหนึ่งเดียว

4.2) อิทธิพลทางสังคม คือความรู้สึกละอายต่อการละเมิดการกระทำผิดแบบแผนทางศาสนา

4.3) อิทธิพลทางการเมือง โดยการอาศัยบทบัญญัติทางศาสนาในการลงโทษผู้กระทำผิด ทุจริต ละเมิดสิทธิคนอื่น ๆ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการดำเนินชีวิตตลอดถึงเป้าหมายของชุมชนที่อยู่ร่วมกันนี้อาศัยพื้นฐานความศรัทธาความเชื่อทางศาสนบัญญัติมาเป็นแนวทางปฏิบัติทั้งสิ้น ฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการอย่างใดหรือลักษณะไหนก็ตาม สิ่งเหล่านี้จะต้องไม่ขัดกับหลักความศรัทธาที่ชาวมุสลิมมีอยู่เดิม ขณะเดียวกันการทำความกระจ่างในเรื่องของศาสนบัญญัติก็เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนหน่วยงาน องค์การของรัฐที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในชุมชน ป้องกันมิให้มีกลุ่มหรือบุคคลที่ไม่ประสงค์ดีเข้ามาแทรกแซง และทำลายความร่วมมือที่จะมีขึ้นนั้นในโอกาสต่อไป จากการศึกษาถึงพื้นฐานความเชื่อและความคิดของชาวไทยมุสลิมในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นปรากฏว่า "มุสลิมทุกคนเชื่อว่าบุคคลเกิดตินแดนใด ย่อมเป็นคนสัญชาตินั้นต้องรักดินแดนนั้น"

(ภิญโญ ตันพิทยยุปต์, 2522 : 186) เมื่อเป็นเช่นนี้การส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้เป็นโรงเรียนชุมชนที่สนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งน่าจะประสบผลมากกว่าการเรียนการสอนแบบสายสามัญหรือแบบศาสนาเพียงอย่างเดียว

4. โครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน

4.1 หลักการและเหตุผล

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแผนพัฒนาชนบท โดยเน้นการพัฒนาคนในชนบททั้งในและนอกระบบโรงเรียน ซึ่งขาดโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับการพัฒนาตนเองและเน้นกลุ่มเป้าหมายในชนบทที่ยังช่วยตนเองไม่ได้ ให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาและเกิดทักษะทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ จนสามารถนำไปปรับปรุงการดำเนินชีวิตของตนเองอย่างถูกสุขอนามัย มีศีลธรรม มีจริยธรรม คุณธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม ตลอดจนตระหนักในสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองในฐานะที่เป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทั้งนี้โดยใช้สถานศึกษาและศาสนสถานเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชนบท

การพัฒนาชนบทของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนเห็นว่า โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามซึ่งมีอยู่จำนวนมากและจัดตั้งอยู่เกือบทั่วทุกพื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสถานศึกษาที่ชาวไทยมุสลิมในท้องถิ่นให้ความนิยมและศรัทธามาก จึงควรส่งเสริมโรงเรียนประเภทนี้ให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนตามแผนพัฒนาชนบทที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ โดยเน้นการส่งเสริม 4 ด้านคือ

1) ด้านอาชีพอิสระ

2) ด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ

3) ด้านกีฬาและนันทนาการของชุมชน

4) ด้านการเรียนการสอนศาสนาเพื่อพัฒนาชุมชนและการปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4.2 เป้าหมายในการดำเนินงานตามโครงการ

1) การส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในเขตการศึกษา 2 เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนเพิ่มขึ้นปีละ 5 โรงเรียนโดยไม่ให้ซ้ำพื้นที่ในระดับตำบลกับโรงเรียนที่เคยได้รับการส่งเสริมเป็นโรงเรียนชุมชนแล้ว และเลือกโรงเรียนตามพื้นที่ที่ระบุไว้ในการจัดทำแผนพัฒนาชนบทระดับจังหวัด ประจำปี (กชช.3)

2) อบรมผู้บริหารและครูที่รับผิดชอบโครงการ

3) นิเทศและติดตามผล

4) จัดพิมพ์เอกสารคู่มือการปฏิบัติงาน

5) สัมมนาผู้นิเทศก์เพื่อติดตามผล

6) ประเมินผลการดำเนินงาน มีหลักการประเมินดังนี้

6.1) - สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 ประเมินผลโครงการในส่วนของการส่งเสริมอาชีพอิสระและส่งเสริมการเรียนการสอนศาสนาเพื่อการพัฒนาชุมชนและปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยสอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

- วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดยะลา ประเมินผลโครงการในส่วนของการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและโภชนาการ ส่งเสริมกีฬาและนันทนาการของชุมชน

6.2) ประเมินผลโดยการสังเกต ใช้แบบสอบถาม และสัมภาษณ์จากการนิเทศติดตามผล

6.3) ประเมินผลทั้งโครงการโดยกองโรงเรียนนโยบายพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โดยประมวลจากผลการรายงาน

ของสำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 และวิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดยะลา และจากการนิเทศติดตามผลของกองโรงเรียนนโยบายพิเศษ

4.3 การคัดเลือกโรงเรียนเข้าโครงการ

คณะกรรมการจังหวัดร่วมกันพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยมีหลักเกณฑ์ คือ ความพร้อมของโรงเรียน เช่น ความพร้อมในด้านวัสดุ อุปกรณ์ บุคลากร ในการเป็นศูนย์กลาง และองค์ประกอบอื่น ๆ คือ ความเชื่อถือ ความศรัทธาที่ประชาชนมีต่อสถานศึกษา เมื่อคณะกรรมการจังหวัดคัดเลือกโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งแล้ว จะสอบถามไปยังผู้บริหารโรงเรียนถึงการยอมรับโครงการ เมื่อผู้บริหารยอมรับโครงการแล้ว นำรายชื่อโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาระดับจังหวัด (กพจ.) เพื่อนำไปบรรจุเป็นแผนพัฒนาระดับจังหวัด เสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) อนุมัติให้ดำเนินการต่อไป

4.4 การดำเนินงานตามโครงการ

จากแนวนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งสนับสนุนพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างแท้จริงโดยยึดหลักเสรีภาพในศาสนาเพื่อฟื้นฟูวัฒนธรรมศีลธรรมและจริยธรรมเป็นพิเศษนั้น เฉพาะในส่วนการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจะได้ดำเนินโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นให้สามารถพึ่งตนเองได้

การดำเนินงานตามโครงการ ได้รับการส่งเสริมเป็นโรงเรียนชุมชนและเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชนโดยเน้นอาชีพอิสระสุขภาพอนามัย โภชนาการ การกีฬา นันทนาการ และการเรียนการสอนศาสนาเพื่อพัฒนาชุมชน เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2531 จำนวนโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ 5 โรงเรียน ปี 2532 มีโรงเรียนเข้าโครงการ 5 โรงเรียน และในปี 2533 เพิ่มอีก

5 โรงเรียน สำหรับปี 2534 จังหวัดได้คัดเลือกโรงเรียนแล้วขยายอีก 6 โรงเรียน ส่วนในปี 2535 มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการจำนวน 4 โรงเรียน แต่ในปี 2536 และปี 2537 ไม่ได้ขยายโรงเรียนแต่ได้เสริมโรงเรียนเดิมเข้าโครงการ ซึ่งทางโรงเรียนจะต้องปฏิบัติตามเป็นโครงการต่อเนื่องตลอดปี

5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

องค์การ อาศัยคนหรือเจ้าหน้าที่เป็นผู้ทำงาน การศึกษาเรื่องพฤติกรรมของคนในองค์การจึงเป็นเรื่องสำคัญต่อการบริหารงานองค์การเป็นอย่างมาก การศึกษาเรื่องพฤติกรรม การประพฤติปฏิบัติจิตใจ ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของคนจะมีผลกระทบกับการทำงานตลอดเวลา การปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของครู ดังนั้นปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวครูทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องศึกษา ผู้วิจัยจึงรวบรวมแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องคือ 1 ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ 2 ทฤษฎีความพึงพอใจ 3 ทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม ดังนี้

5.1 ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์

ความต้องการของมนุษย์ (Human Needs) เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการทำงานหรือบริหารงานนั้น และความต้องการเป็นธรรมชาติที่มนุษย์ทุกคนจะต้องมีอยู่

ไพบูลย์ ช่างเรียน (2521 : 67-70) ได้กล่าวอ้างถึงทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ (Maslow) เสนอการแบ่งลำดับความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ระดับดังนี้

1) ความต้องการทางร่างกาย (Physical Needs)

มนุษย์โดยทั่วไปมีความต้องการในปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคและที่อยู่อาศัย ดังนั้นในการทำงานคนก็ต้องการสิ่งเหล่านี้

เมื่อเป็นเช่นนี้การกำหนดชั่วโมงทำงาน การจัดเรื่องสวัสดิการ การเอาใจใส่ดูแลความสะดวกสบายจึงเป็นสิ่งจำเป็น

2) ความต้องการเกี่ยวกับความปลอดภัย (Safety Needs)

ความมั่นคงในหน้าที่การงาน ในชีวิตและทรัพย์สิน งานที่ทำต้องมีความมั่นคงและไม่เป็นอันตราย

3) ความต้องการทางสังคม (Social Needs)

การอยู่ในสังคมเป็นสิ่งสำคัญ เพราะคนอยู่ในสังคมต้องมีเพื่อน ต้องการเป็นบุคคลที่มีความหมาย ดังนั้นการเป็นผู้มีส่วนร่วม การได้รับความรัก ความเอาใจใส่ จึงเป็นสิ่งควรมีในการทำงาน

4) ความต้องการได้รับการยกย่อง (Esteem Needs)

ความต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม ต้องการได้รับการยกย่องชมเชย ต้องการประสบผลสำเร็จในชีวิตและหน้าที่การงาน เป็นสิ่งจำเป็นมากที่ผู้บังคับบัญชาควรให้มีขึ้น เพราะจะทำให้เกิดความพึงพอใจและเป็นกำลังใจในการทำงานได้เป็นอย่างดี

5) ความต้องการแสดงความสามารถของตน (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการที่จะให้ผู้อื่นประจักษ์ว่าตนเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ต้องการได้รับความสำเร็จก้าวหน้าทั้งในชีวิตความเป็นอยู่หรือการทำงาน

จากทฤษฎีที่กล่าวมานี้ พอจะสรุปได้ว่ามนุษย์จะทำอะไรหรือไม่ ก็เพื่อจะสำเร็จตามความต้องการ และผลสำเร็จความต้องการจะทำให้เกิดความพึงพอใจ ด้วยเหตุนี้การดำเนินงานตามโครงการจะดำเนินการไปได้ด้วยดีนั้น ขึ้นอยู่กับความต้องการของครูเช่นกัน ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่า ความต้องการเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ก่อให้เกิดผลต่อการปฏิบัติงานของครู

5.2 ทฤษฎีความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการทำงาน ทั้งนี้เพราะการบริหารองค์การที่จะได้ทั้งงานและน้ำใจควบคู่กันไปนั้น จำเป็นต้องทำให้ทุกคนมีความพึงพอใจ พร้อมที่ปฏิบัติงานเต็มความสามารถ กิตติ พงศ์เลิศฤทธิ (2532 : 7) กล่าวอ้างถึงความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานตามทัศนะของมอร์ส (Morse) ว่าความพึงพอใจ คือสภาพของสภาวะจิตที่ปราศจากความเครียดหรือบางส่วนความเครียดจะน้อยลงความพึงพอใจจะเกิดขึ้น

ดังนั้นความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน พอสรุปได้ว่าเป็นความรู้สึกหรือทัศนคติในทางที่ดีของบุคคลที่มีต่องานที่ทำอยู่ซึ่งจะมีผลทำให้บุคคลนั้นเสียสละอุทิศแรงกายแรงใจและสติปัญญาให้กับงานมาก ในทางกลับกันถ้าบุคคลมีความพึงพอใจในการทำงานน้อยหรือไม่มี เขาก็จะไม่มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ขาดความรับผิดชอบ งานก็ไม่เกิดผลสัมฤทธิ์

ความพึงพอใจขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่จะสร้างแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความเต็มใจที่จะใช้พลังความสามารถปฏิบัติงานในหน่วยงานของตนที่จะดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ดังเช่น ความคิดเห็นของภิญโญ สาธร (2526 : 280-282) กล่าวว่าบุคคลจะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและทำงานให้โรงเรียนได้นานหรือไม่เพียงใดอาศัยสิ่งจูงใจหลายชนิดด้วยกัน และที่สำคัญมี 5 ชนิด คือ

1) สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ คือ เงินและสิ่งของ

2) สิ่งจูงใจที่เป็นโอกาส เช่น การให้โอกาสที่จะมีชื่อเสียงดีเด่น มีเกียรติยศ มีอำนาจประจำตัวมากขึ้น และโอกาสได้ตำแหน่งสูงขึ้น

3) สิ่งจูงใจที่เป็นสถานภาพของการทำงาน ซึ่งอาศัยวัตถุเป็นหลัก เช่น ให้นั่งที่นั่งทำงานดี มีห้องทำงานส่วนตัว ฯลฯ

4) สิ่งจูงใจที่เป็นสภาพการทำงาน ซึ่งไม่เกี่ยวกับวัตถุ เช่น สภาพสังคมของครูในโรงเรียนช่วยให้โรงเรียนน่าอยู่ ครูรักใคร่ชอบพอกันไม่แบ่งกลุ่ม

แบ่งพวก ครูทุกคนอยู่ในฐานะทัดเทียมกันทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา ครูไม่มีความแตกต่างกันมากนักในทุก ๆ ด้าน

5) การบำรุงขวัญหรือกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ และสร้างความรู้สึกให้เกิดกับครูทั้งหลาย ว่าตนมีส่วนร่วมสำคัญในการสร้างชื่อเสียงให้โรงเรียนหรือมีส่วนในการแก้ไขสถานการณ์สำคัญต่าง ๆ ของโรงเรียน

ความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อประสิทธิภาพขององค์การ ทั้งนี้เพราะการบริหารองค์การที่จะได้ทั้งงานและน้ำใจควบคู่ด้วยนั้นจำเป็นต้องทำให้ทุกคนมีความพึงพอใจพร้อมที่จะปฏิบัติงานด้วยความสามารถ

จากรายงานการวิจัยเรื่ององค์ประกอบที่เอื้ออำนวยและ/หรือเป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงการประถมศึกษาในอนาคต (กรมสามัญศึกษา, 2520 : 27) ได้กล่าวสรุปทัศนะของผู้ทรงคุณวุฒิในวงการต่าง ๆ ที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การศึกษาระดับประถมศึกษาประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวว่า ขวัญกำลังใจและความพึงพอใจในการทำงานของครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เพราะเกี่ยวพันกับความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน

สำหรับงานวิจัยของฐานนท์ พงศ์อุดม (2526 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานของครูอาสาเดินสอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน พบว่า ครูอาสาที่มีระดับความพึงพอใจสูงจะปฏิบัติงานได้ดีกว่า และเชวง ชื่นประโคน (2528 :บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่องตัวประกอบที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูในโครงการมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท ผลการวิจัยพบว่าตัวประกอบที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูที่สำคัญคือ ขวัญและความพึงพอใจในการทำงาน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ทฤษฎีและแนวคิดที่กล่าวมาแล้วเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานของบุคคลในหน่วยงานที่ตนทำอยู่ ซึ่งผลของความพึงพอใจจะทำให้บุคคลดำเนินงานได้อย่างบรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยคาดว่าความพึงพอใจเป็นปัจจัยหนึ่งที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน

JOHN F. KENNEDY LIBRARY
PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY
PATTANI, THAILAND

5.3 ทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม

จำนง อภิวัฒนสิทธิ์ (2523 : 63) ได้อ้างอิงทฤษฎีการกระทำทางสังคมของที่ทำการศึกษาเรื่องการกระทำของมนุษย์ (Human Action) โดยให้คำจำกัดความการกระทำว่าเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งเป็นแบบเปิดเผยและแบบลึกลับ และกล่าวว่าการกระทำทางสังคมของมนุษย์มี 4 ขั้น คือ

1) การกระทำที่มีเหตุผล (Rational) เป็นการกระทำที่ใช้วิธีการอันเหมาะสมในอันที่จะบรรลุถึงจุดหมายที่เลือกไว้อย่างมีเหตุผล การกระทำดังกล่าวมุ่งไปในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

2) การกระทำที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม (Valuable) เป็นการกระทำ ซึ่งใช้วิธีการที่เหมาะสมเช่นกัน เพื่อจะทำให้ค่านิยมสูงสุดในชีวิตมีความสมบูรณ์พร้อม การกระทำเช่นนี้มุ่งไปในด้านจริยธรรม ศาสนา และทางศีลธรรมอื่น ๆ เพื่อการดำรงไว้ซึ่งความเป็นระเบียบในชีวิตทางสังคม

3) การกระทำตามประเพณี (Traditional) เป็นการกระทำที่ไม่เปลี่ยนแปลงโดยยึดเอาแบบอย่างที่ทำกันมาตั้งแต่อดีตเป็นหลักในพฤติกรรมของการกระทำตามประเพณีไม่คำนึงถึงเหตุผล

4) การกระทำที่แฝงด้วยความเสน่หา (Affective) การกระทำแบบนี้คำนึงถึงอารมณ์และความผูกพันทางจิตระหว่างผู้กระทำกับวัตถุที่เป็นจุดหมายของการกระทำ การกระทำเช่นนี้ก็ไม่คำนึงถึงเหตุผลอื่นใดทั้งสิ้น นอกจากเรื่องส่วนตัว

สุทธิพงศ์ แสงมณี (2524 : 31) ได้กล่าวอ้างถึงทฤษฎีการกระทำทางสังคมของวิลเลียม เรคเดอร์ (William Recder) ซึ่งเป็นผู้รวบรวมกลุ่มของปัจจัยซึ่งเป็นเหตุทำให้มนุษย์กระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นทฤษฎีเพื่ออธิบายถึงการกระทำของสังคม ซึ่งการกระทำของมนุษย์ในเรื่องใด ๆ ก็ตามขึ้นอยู่ด้วยกันหลายประการ ได้แก่

1) เป้าหมาย (Goals)

2) ความเชื่อ (Belief Orientation)

ACC. No 096306
DATE RECEIVED 2 ส.ค. 2538
CALL No. .....
371.14
ท32ค

3) ค่านิยม (Value Standard)

4) นิสัยและขนบธรรมเนียมประเพณี (Habbits and Customs)

5) ความคาดหมายและปทัสถาน (Expectations and Norms)

6) ข้อผูกพัน (Commitments)

7) แรงเสริม (Reinforces)

8) โอกาส (Opportunity)

9) ความสามารถ (Ability)

10) การสนับสนุน (Support)

จากทฤษฎีที่กล่าวมานี้ ปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นเป็นเหตุหรือจูงใจหรือสนับสนุนให้บุคคลมีส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรมร่วมกัน ในทำนองเดียวกันกับการดำเนินงานตามโครงการจะประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับความร่วมมือของครูเป็นสำคัญ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คุณภาพของการศึกษานั้น แม้ว่าจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น การบริหาร เขตบริการของโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ฯลฯ แต่ถ้าจะวิเคราะห์ให้รอบคอบแล้วคุณภาพของการศึกษาและประสิทธิภาพการทำงานขึ้นอยู่กับตัวครู การที่ครูมีประสิทธิภาพสูง ขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือองค์ประกอบหลายอย่าง (กรมวิชาการ, 2518 : 1) ซึ่งความคิดเห็นสอดคล้องกับไพสิฐ พรหมรักษา (2529 : 31) ที่ว่าครูเป็นบุคลากรในโรงเรียนที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนให้ไปสู่จุดหมายได้ ซึ่งครูเหล่านี้ต้องมีลักษณะหรือความสำคัญพิเศษอยู่กับตัวเองอย่างมากมาย ผู้วิจัยได้รวบรวมปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานดังนี้

6.1 เพศ

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับเพศและความแตกต่างระหว่างเพศ เช่น นิรัตน์ จรจิตร (2520 : 79-87) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนชุมชน ในเขตการศึกษา 2 พบว่า ครูผู้หญิงส่วนมากมีปัญหาทางด้านวิชาการและด้านการสอน แต่มักได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นมากกว่าครูผู้ชาย ในขณะเดียวกันครูผู้หญิงจะเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนและมีความปลอดภัยในการทำงานที่โรงเรียนน้อยกว่าครูผู้ชาย ส่วนระพี สาคริกและคนอื่น ๆ (2529 : 339) กล่าวว่าเพศนอกจากจะแตกต่างกันบางประการในด้านกายภาพระหว่างเพศชายและเพศหญิงแล้ว ด้านแนวความคิดและจุดมุ่งหมายของชีวิตยังมีความแตกต่างกัน อาทิ ผู้ชายมีความคิดลึกซึ้งและมีความตั้งใจปฏิบัติงานสูง ในขณะที่ผู้หญิงจะได้เปรียบในด้านความประณีตละเอียดละออในด้านการทำงาน สายัณห์ พละสูรย์ (2532 : 10) ได้เปรียบเทียบเพศชายและหญิง พบว่าผู้หญิงมีความต้องการที่จะเป็นผู้ประสบความสำเร็จในโลกการทำงานน้อยกว่าผู้ชาย แต่หากผู้หญิงมีโอกาสได้ทำงานเมื่อใดก็ตามผู้หญิงสามารถทำได้ดีกว่าผู้ชาย ในขณะเดียวกันผู้ชายมีความต้องการความก้าวหน้าและความสำเร็จในการทำงานสูงกว่า

ดังนั้น สรุปจากแนวคิดข้างต้นว่าเพศเป็นปัจจัยหนึ่งที่สัมพันธ์กับการดำเนินงาน ผู้วิจัยจึงได้นำปัจจัยด้านเพศเป็นตัวแปรหนึ่งในการศึกษาครั้งนี้

6.2 ศาสนา

โดยพื้นฐานชุมชนมุสลิมเป็นชุมชนที่ประกอบด้วยสมาชิกของชุมชนที่มีความศรัทธาต่อศาสนาอิสลาม และค่อนข้างจะมีความเคร่งครัดต่อวิถีชีวิตในแบบวัฒนธรรมอิสลามไม่ว่าในด้านบุคลิกภาพ การกล่อมเกลาสังคม มนุษย์สัมพันธ์หรือการยอมรับโครงการพัฒนาต่าง ๆ แต่ทั้งนี้ต้องไม่กระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติในแนวทางของศาสนาอิสลาม (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2531 : 169-170) ฉะนั้นในการปฏิบัติงานครั้งนี้ การนับถือศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่ง ดังที่

นิรัตน์ จรจิตร (2520 : 79-87) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนชุมชนในเขตการศึกษา 2 พบว่า กรรมการโรงเรียนชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลามจะได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการช่วยเหลืองานของโรงเรียนมากกว่ากรรมการโรงเรียนชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงคาดว่าศาสนาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน

6.3 ความสามารถในการใช้ภาษามลายูท้องถิ่น

ด้วยเหตุที่ประชากรในเขตการศึกษา 2 ประกอบด้วยยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล ประมาณร้อยละ 80 นับถือศาสนาอิสลามและพูดภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน ร้อยละ 70 (เขตการศึกษา 2, 2528 : 61) ประชาชนในชุมชนส่วนหนึ่งใช้ภาษามลายูท้องถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่งและใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง และอีกบางส่วนจะใช้ภาษามลายูท้องถิ่นอย่างเดียว จึงทำให้ภาษามลายูท้องถิ่นเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานตามโครงการ ดังเช่น กัมภณท์ จุนโพ (2536 : 134-138) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เสี่ยงภัย เขตการศึกษา 2 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษามีระดับการปฏิบัติงาน ปัญหาและวิธีการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง และความสามารถในการใช้ภาษามลายูท้องถิ่นต่างกันมีระดับการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำความสามารถในการใช้ภาษามลายูท้องถิ่นมาศึกษาโดยคาดว่าภาษาน่าจะสัมพันธ์กับการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน

6.4 ที่พักอาศัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมความคิดเห็นและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่พักอาศัย ดังเช่น ผลการวิจัยของ กมลรัตน์ สุคันธรส (2522 : 130) ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาของชุมชนในเขตการศึกษา 12 พบว่าโรงเรียนที่มีครูพักอยู่ห่างจากโรงเรียนมากไม่สะดวกต่อการปรับปรุงโรงเรียนและพัฒนาชุมชน และเสนอแนะว่าทางราชการควรบรรจุครูที่มีภูมิลำเนาอยู่ในท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงโรงเรียนและพัฒนาชุมชน

ส่วน ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2523 : 93-101) ได้สำรวจความคิดเห็นของครู ครูใหญ่ และกรรมการโรงเรียนชุมชนต่อการดำเนินงานของโรงเรียนชุมชนในเขตการศึกษา 1 พบว่าครูส่วนใหญ่พักอยู่นอกเขตชุมชน ทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชน เนื่องจากต้องรีบกลับบ้านหลังโรงเรียนเลิก ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ประหยัด รอดโพธิ์ทอง (หาญณรงค์ โตชูวงศ์, 2528 : 21) กล่าวว่า กุญแจของความสำเร็จในงานพัฒนาชุมชนอยู่ที่กลุ่มนักพัฒนาที่ใกล้ชิดกับประชาชนโดยจะต้องเป็นคนในท้องถิ่นนั้นและไม่โยกย้ายไปอยู่ที่อื่น

ดังนั้น ที่พักอาศัยเป็นตัวแปรหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อการดำเนินงาน เพราะระยะทางและระยะเวลามีส่วนสัมพันธ์กับความสะดวกสบายในการเดินทางไปปฏิบัติงาน ดังนั้นถ้าหากครูไม่มีปัญหาในเรื่องความห่างไกลจากบ้านถึงโรงเรียนแล้วก็จะทำให้ครูปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่

6.5 วุฒิการศึกษา

การศึกษาทำให้คนมีความรู้ ความสามารถ หากคนมีการศึกษาสูงมากขึ้นเท่าไร ความรู้ ความสามารถก็มีมากขึ้นไปด้วย ซึ่งทั้งความรู้ความสามารถเป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติงาน รัตนา ตันบุนเต็ก (2530 : 37) กล่าวว่าการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการศึกษาที่สมบูรณ์จะต้องเป็นการศึกษาที่เพิ่มพูนสติปัญญาทำให้มีความเชื่อมั่น

สามารถตัดสินการวินิจฉัยเหตุการณ์โดยตนเองว่าสมควรจะทำอย่างไร ซึ่งคนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันก็จะมีประสบการณ์และความสามารถคิดวิเคราะห์ตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกัน สำหรับ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2524 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาและแนวคิดของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนา (ปอเนาะ) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าครูสอนวิชาสามัญมีวุฒิการศึกษาต่ำ ไม่สามารถสอนชั้นมัธยมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและจากรายงานการวิจัยของ ดุสิต หวันเหร็ม (2531 : 192) พบว่าครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และปริญญาตรีขึ้นไปมีวัฒนธรรมในการทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความมีมนุษย์สัมพันธ์แตกต่างกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคาดว่าวุฒิการศึกษาจะสัมพันธ์กับการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่ามีคุณลักษณะของครูหลายอย่างที่สัมพันธ์กับการดำเนินงาน แต่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเฉพาะคุณลักษณะของครูด้านเพศ ศาสนา ความสามารถในการใช้ภาษามลายูท้องถิ่น ที่พักอาศัย วุฒิการศึกษาและความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการน่าจะมีความสัมพันธ์ต่อผลการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน ซึ่งสามารถเขียนภาพแสดงความสัมพันธ์ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย คุณลักษณะของครูที่สัมพันธ์กับดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน เขตการศึกษา 2

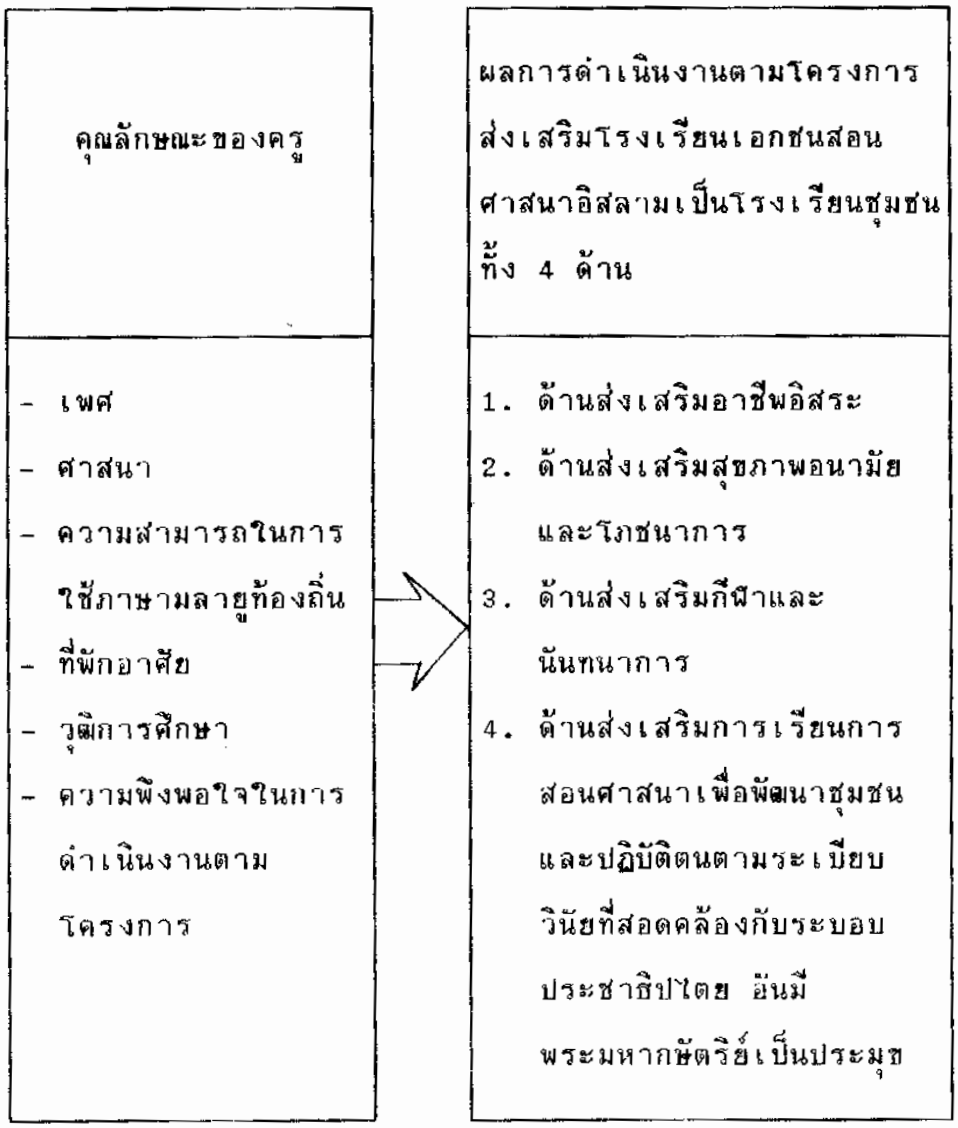

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับผลการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน เขตการศึกษา 2
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของครูที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน เขตการศึกษา 2
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสามเป็นโรงเรียนชุมชน เขตการศึกษา 2

สมมติฐาน

คุณลักษณะของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 2 ได้แก่ เพศ ศาสนา ความสามารถในการใช้ภาษามลายูท้องถิ่น ที่พักอาศัย วุฒิการศึกษา และความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการ มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน เขตการศึกษา 2

ความสำคัญและประโยชน์

1. ด้านความรู้

1.1 ทำให้ทราบถึงระดับผลการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน เขตการศึกษา 2

1.2 ทำให้ทราบคุณลักษณะของครูที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน เขตการศึกษา 2

1.3 ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน เขตการศึกษา 2

2. ด้านการนำไปใช้

นำเสนอผลการวิจัยต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานพัฒนาการศึกษา ศาสนาวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม อันอาจนำไปสู่

2.1 การวางนโยบายและแผนงานการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้ถูกต้องเหมาะสมและรัดกุมยิ่งขึ้น

2.2 การปรับปรุงพัฒนาการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน

2.3 เป็นแนวทางการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชนในโอกาสต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาคุณลักษณะของครูที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

ครูที่ปฏิบัติการสอนวิชาสามัญในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่เข้าโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน เขตการศึกษา 2 มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ 25 โรงเรียน จำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 359 คน

2. ตัวแปร (Variables)

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คุณลักษณะของครู ได้แก่

2.1.1 เพศ

2.1.2 ศาสนา

2.1.3 ความสามารถในการใช้ภาษามลายูท้องถิ่น

2.1.4 ที่พักอาศัย

2.1.5 วุฒิการศึกษา

2.1.6 ความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการ

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่

ระดับผลการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชนทั้ง 4 ด้าน คือ

2.2.1 ด้านส่งเสริมอาชีพอิสระ

2.2.2 ด้านส่งเสริมสุขภาพอนามัยและโภชนาการ

2.2.3 ด้านส่งเสริมกีฬาและนันทนาการ

2.2.4 ด้านส่งเสริมการเรียนการสอนศาสนาเพื่อพัฒนาชุมชนและปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

นิยามศัพท์เฉพาะ

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หมายถึงโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในเขตการศึกษา 2 ที่เปิดสอนวิชาสามัญควบคู่กับหลักสูตรอิสลามศึกษาตอนต้น และ/หรือหลักสูตรอิสลามศึกษาตอนปลายที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนเป้าหมาย

โครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน หมายถึง โครงการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ที่ใช้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นศูนย์กลางพัฒนาชุมชนในท้องถิ่น โดยจัดการเรียนการสอนให้มีผลเพื่อพัฒนาชุมชนในท้องถิ่น

ระดับผลการดำเนินตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของครูที่รับผิดชอบโครงการตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้กำหนดไว้ 4 ด้าน คือ ด้านอาชีพอิสระ ด้านสุขภาพอนามัย และโภชนาการ ด้านกีฬาและนันทนาการ และด้านการเรียนการสอนศาสนาเพื่อการพัฒนาชุมชนและการปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

การส่งเสริมอาชีพอิสระ หมายถึง การดำเนินงานการฝึกสอนอาชีพให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งอาจจะนำไปเป็นอาชีพเสริมหารายได้ให้กับตัวเองและครอบครัว อันอาจจะพัฒนาไปสู่การทำเป็นอาชีพหลักในอนาคตได้ เช่น การเพาะเห็ด การตัดเย็บเสื้อผ้า การเลี้ยงสัตว์

การส่งเสริมสุขภาพอนามัยและโภชนาการ หมายถึงการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสุขภาพอนามัย การให้ความรู้กับชุมชนในท้องถิ่น เช่น การจัดฝึกอบรมประชาชน การจัดนิทรรศการ ฯลฯ

การส่งเสริมกีฬาและนันทนาการ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางด้านกีฬาและนันทนาการที่ไม่ขัดกับหลักการทางศาสนาอิสลาม และละเว้นกระทำกิจกรรมร่วมกันอย่างเด็ดขาดระหว่างชายกับหญิง เช่น การฝึกสอนกีฬาฟุตบอล การฝึกสอนกีฬาตะกร้อ การฝึกสอนกีฬาวอลเล่ย์บอล ฯลฯ

การส่งเสริมการเรียนการสอนศาสนาเพื่อพัฒนาชุมชนและปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หมายถึง การทำกิจกรรมของนักเรียนทางด้านวิชาศาสนาของโรงเรียนช่วยเหลือกิจกรรมของสังคม เช่นการออกไปสอนศาสนาให้กับเด็กและเยาวชนในศูนย์ตาดีกาประจำมัสยิดในวันเสาร์-อาทิตย์ ฯลฯ

ครู หมายถึง ครูปฏิบัติการสอนวิชาสามัญอยู่ในโรงเรียนที่เข้าโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน ซึ่งอาจจะเป็นครูสอนวิชาสามัญ (โรงเรียนจ้าง) หรือข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

เพศ หมายถึง เพศของครูที่ปฏิบัติการสอนวิชาสามัญสอนศาสนาอิสลาม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- ชาย
- หญิง

ศาสนา หมายถึง ศาสนาที่ครูผู้ปฏิบัติการสอนวิชาสามัญโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนับถือ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- อิสลาม
- พุทธ และอื่น ๆ

ความสามารถในการใช้ภาษามลายูท้องถิ่น หมายถึง ความสามารถในการฟัง-พูด ภาษามลายูท้องถิ่นของครูที่ปฏิบัติการสอนวิชาสามัญโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นไม่ได้เลย
- ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นได้เล็กน้อย
- ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นได้ดี

ที่พักอาศัย หมายถึง ระยะทางจากสถานที่ครูพักอาศัยถึงโรงเรียนที่ปฏิบัติงานอยู่นับจำนวนเป็นกิโลเมตร แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- น้อยกว่า 5 กิโลเมตร
- 5-10 กิโลเมตร
- มากกว่า 10 กิโลเมตร

วุฒิการศึกษา หมายถึง ผลสำเร็จทางการศึกษาของครูที่ปฏิบัติการสอนวิชาสามัญโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

- ต่ำกว่าปริญญาตรี
- ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

ความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการ หมายถึง ความรู้สึกในทางที่ดีของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

- พึงพอใจมาก
- พึงพอใจปานกลาง
- พึงพอใจน้อย